Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Arb.bl. 1.3.97.

110893

Har vi ham nå?

Hans Fredrik Dahl på dypet av de mørke kilder

En fører står for fall i det norske intellektuelle miljøet. Hans Fredrik Dahl er ikke lenger en historiker man bør stole på. At det skulle bli ham, av alle, som får kastet et mistenksomhetens brunskjær over seg, er noe nær en gåte. Han, som i sin unge og radikale periode, bedre enn noen andre i samme generasjon, fattet nazismens vesen, fant dens røtter og spiddet dens brutalitet, og som ga sitt syn til kjenne i forelesninger, bøker og tidsskrifter for en beundrende skare disipler. Hvordan kan akkurat han, en så lysende begavelse, en budbringer for antinazistisk historiefortolkning, ha latt seg senke så dypt ned i de mørke kilder?

■ STEINAR HANSSON

■ Det skyldes i hvert fall ikke David Irvings bøker om Hitler og Goebbels. Det ville kostet Hans Fredrik Dahl lite strev å beskrive både vrangen og retten i denne nazi-sympatisørens verker. Han kunne ha holdt ham opp mot lyset og fortalt sine lesere at denne mannen er en interessant biograf på de falne nazilederes premisser, men at han samtidig er en meget farlig løgner når det gjelder å bortforklare vårt århundres største sivilisasjonssammenbrudd. Men det gjorde ikke Dahl da han i fjor omtalte Irvings siste bok i Dagbladet. Han hyllet den på en måte og i en sammenheng som var meget provoserende, og som utvilsomt var ment å være lite annet enn akkurat det. Omtalen kom på trykk i løpet av det samme året som Dahl først ivret for innvandrerregnskapet i Oslo, og til slutt framsto som konsulent og våpendrager for Egil Ulateigs famøse, og åpenbart uetterrettelige, bok om hjemmefront og okkupasjon.

■ Nei, David Irving er ikke kilden, han er bare påskuddet for et nytt påfunn i Hans Fredrik Dahls merkelige intellektuelle utvikling. Det finnes ikke mange kvikkere hoder i landet enn Dahls, men hvorfor får det han sier stadig mer karakter av kvikkheter? Spørsmålet må stilles nå når en historiker utenfor Dahls applauderende krets har tatt ham på alvor. Som barnet i H.C. Andersens eventyr har den ukjente Odd-Bjørn Fure avkledd ham, sett på ham med andre øyne enn hans gamle mentorer og yngre protesjeer har hatt for vane. Og som i eventyret ser alle det samme: Han som skulle være den fremste veileder for

offentligheten på nazismens historie, er den første blant villederne. Han behandler dødstallene i Auschwitz med samme lettsinn som andre forholder seg til tapstallene i en maurkrig. Han bruker den akademiske forskers plikt til avstand og objektivitet som et skjold for å leke seg til en makaber revisjon av rett og galt i vårt eget århundres største katastrofe.

■ Men hvorfor gjør han det – når det samtidig er liten grunn til å tro at han mener hva han gjør? Man ser at han spiller, men hvorfor spiller han? Det må være en drivkraft, et sug etter de mørke kildene, etter det politisk og sivilisatorisk ukorrekte, en dragning mot det holdningsløse, et behov for å skulle go slumming, som amerikanerne sier, dyppe seg ned i avgrunnen og gjøre det utillatelige, det siste en gudenes yndling fra ypperlige kår og akademiske triumfer kan tillate seg: Lefle med brutaliteten og menneskeforakten som finnes i nazismens historie, på den andre siden av elva som skiller det pyntelige fra det groteske.

Det er en «Lillelord» som er på ferde. Naturligvis en frekk påstand, men likevel en mulig måte å tolke Hans Fredrik Dahls hang til å maskere seg på. Hans intellektuelle karriere kan billedlegges som en åndelig variant av Lillelord-skikkelsens liv hos Johan Borgen. I romanen opptrer den usedvanlig elskverdige overklassefiguren som unndrar seg alle forsøk på å bli fastholdt, som dyrker spillet, de onde hemmeligheter, og som når han er på flukt etter et jødemord på østkanten, har disse tankene: «Gikk det godt nå, så gikk alt godt. Og gikk det galt – det var noe han aldri hadde tenkt over; det var det mørke ukjente, det han hadde hengitt seg til».

■ Parallellen skal ikke trekkes for langt – og i hvert fall ikke helt fram, annet enn til en ordlek med tittelen på siste bind i trilogien om Wilfred Sagen: Har vi ham nå?

Ja, det kan hende. Hans Fredrik Dahl har mistet balansen i sin så lenge og elegant utførte dans mellom sivilisasjonens historie og dens anti-historie. Han sitter dypt i hva han har hengitt seg til. Finner han noen gang tilbake til det egentlige?

Arbeiderbladet